

AKRABA

EVLİLİKLERİ

**İSKENDER
ÖKSÜZ**

Akraba evlilikleri topluma da zararlı

İskender Öksüz

Geçelerde Karar'da "Akraba evlilikleri yasaklanıyor" başlıklı bir haber vardı. [haber vardı.](#) Haber şöyle özetlenmişti: "Avrupa'da akraba evlilikleri giderek artan bir sorun haline geldi. Özellikle İngiltere'de bu konuya yönelik ciddi endişeler bulunuyor. Hükümet, kuzen evliliklerinin yasaklanması için yasa tasarısı hazırlıyor. Uzmanlar, akraba evliliklerinin genetik hastalık riskini artırdığını ve toplumsal sağlığı tehdit ettiğini belirtiyor."

Haberin devamında şu bilgiler var: Avrupa'ya mülteci akını, akraba evliliği oranlarını arttırmış. Türkiye'de bu oran 3,9 ve Batı'dan hayli yüksek. Nihayet Harvard'dan Prof. Joseph Henrich'in, akraba evliliklerinin yalnız fert sağlığını değil toplum sağlığını da bozduğu, tezinden söz ediyor.

Fert tamam ya toplum?

Akraba evliliklerinin vücut sağlığına zararı kolay anlaşılır. Her insan, yarısı anneden ve yarısı babadan gelen iki kalıtımla şekillenir. Anne-babadan birinde genetik bir bozukluk varsa bu ilk nesilde yarı yarıya seyrelecektir. İkinci nesilde 1/4'e, üçüncüde 1/8'e düşecek ve bozuk genler seyrelip gidecektir. Ancaak... Akraba evliliklerinde bozuk genin hem anne hem de babadan gelmesi ihtimali var. O zaman nesilden nesile hastalık azalmaz, tersine yaygınlaşır.

İnsanın fitratı deyip dururum. Henüz mülkiyetin bulunmadığı eski insan gruplarında, insanların akraba evliliklerinden kaçındığını biliyoruz. Klanlarda, iç evlilikten dışarıya kız verme, başka klandan kız alma yaygın âdetlerdi. Bunun, insan fitratında bulunduğu meşhur bir örneği İsrail'den. İsrail'in kuruluş yıllarında, komünist ülkelerdeki kolхозlardan örnek alan kibutzlar yaygındı. Kibutzlarda çocuklar, küçük yaştan itibaren birlikte büyür, birlikte okur ve yetişkin olurlardı. Şaşırtıcı gözlem şuydu: Kibutzda birlikte büyüyen çocuklar aynı kibutzdan evlenmiyordu. Çünkü neredeyse bebeklikten başlayan yakınlık, onların birbirlerine kardeş gözüyle bakmasına yol açmış ve insanın fitratındaki- genetiğindeki ensest tabusu devreye girmişti.

Klanlaşma toplumu zehirliyor

Akraba evliliğinin, kişinin sağlığına zararı açık. Peki, Prof. Joseph Henrich'in, akraba evliliklerinin yalnız fert değil toplum sağlığına da zarar verdiği, iddiası neye dayanıyor? Beni uzunca zamandır okuyanlar, Henrich'in iki kitabını anlattığımı hatırlayacaktır: *Başarımızın Sırrı* ve *Dünyanın En Acayip İnsanları*. Akraba evliliklerinin topluma olumsuz etkileri, ikinci kitapta. Google'a "Dünyanın en acayip insanları" yazarsanız benim 2021 yazımı bulursunuz. Maalesef iki kitap da henüz Türkçeye çevrilmemiş.

Henrich'in bol delille desteklediği iddiası şöyle: Ensest tabusu tamam ama şahsi mülkiyetin bulunduğu toplumlarda kuzenler arası evlilikler yaygındı. Hele uzak kuzenler arasında. Bunun en güçlü sebeplerinden biri, dedelerden gelen mirasın, sülale içinde kalması arzusuydu. Ölen kardeşin karısı ile evlenmek, aynı sebebe dayalı bir başka gelenektir. Mirasın bir eş üstünden, daha ziyade baba üstünden erkek evlada intikali de dağılmayı önlerdi. Çok kadınla evlenmek de aynı sonuca götürüyordu. Henrich, toplumlardaki akraba evliliğini ölçmüş. Sonra, kuzen evliliği oranının toplumların birçok özellikleriyle ilişkisine bakmış. Kuzen evlilikleri arttıkça toplumlar dışarıya kapanıyor. Kendilerinden olmayanlara güvenmiyorlar. Bunlara klan diyebiliriz. Klan dışıyla iş yapılmıyor. Akraba evliliği arttıkça itaat öne çıkan bir değer oluyor. Şahsiyetçilik azalıyor. Klan dışına yalan söyleme mübahlaşıyor. Geniş topluma bağış yapılmaz oluyor. Suçluluk duygusu azalıyor;

buna karşılık utanç artıyor.

Türkiye’de akraba evlilikleri

Günümüzde, sosyal araştırmalarda oyunlar bolca kullanılır. Henrich’in verdiği bir örnek, zar atma oyunu. İnsanlar zar atıyor ve ne kadar yüksek atarlarsa o kadar kazanıyorlar. Fakat ne attıkları kendi beyanlarına dayanıyor. Klan bağlarının kuvvetli olduğu toplumlarda, yüksek attım diye yalan söyleme de artıyor. Bunu, ihtimallerden ölçüyorlar. 100 atışın mesela 90’ında 4, 5 veya 6 attığını iddia ediyorsa yalan söylüyor demektir. Türkiye’nin bu testteki yeri pek iç açıcı değil.

Türkiye akraba evliliklerinde en kötüler arasında değil ama onların hemen altında yer alıyor. Farklı bölgelerimizdeki “kabileleşme” oranları da farklı. Bizden daha yoğun akraba evliliği yapan toplumlar Arap ülkelerinde, Afganistan’da ve Afrika’nın birçok bölgesinde... Batı Avrupa ve Kuzey Amerika’da epey az.

Nihayet ekonomik kalkınma, kabileleşme ile ters orantılı. Beklendiđi gibi.